

Tôi từng có một mùa nắng kéo dài, ngôi nhà gần như "sống" theo nhịp bức xạ trên mái. Buổi sáng vừa mở cửa là đồng hồ chạy lặng lẽ, đèn hành lang sáng đều, quạt chạy mát rượi mà không phải nghĩ "lát nữa tiền điện sẽ ra sao". Cảm giác đó không phải kiểu quảng cáo, mà là thứ mình nhận ra rất sớm sau khi bắt đầu quan tâm đến điện năng lượng mặt trời và lên kế hoạch lắp đặt điện năng lượng mặt trời cho gia đình.

Điện truyền thống vẫn cần, vẫn quan trọng, nhất là khi thời tiết xấu hoặc vào những khung giờ cao điểm. Nhưng nếu bạn đã từng nhìn hóa đơn, từng xoay sở khi mất điện cục bộ, hoặc từng lo chuyện "rồi mai giá điện tăng", bạn sẽ hiểu vì sao ngày càng nhiều người chuyển sang nguồn từ mặt trời. Dưới đây là những ưu điểm nổi bật của điện năng lượng mặt trời so với điện truyền thống, nhìn từ góc độ thực tế vận hành, chi phí, rủi ro và cả sự linh hoạt trong từng tình huống.

Nguồn phát điện "từ trên cao", bớt phụ thuộc giá và biến động

Điện truyền thống được tính theo mức tiêu thụ và lịch biểu giá. Trong nhiều năm gần đây, vấn đề "tiền điện tăng theo đà sử dụng" luôn tạo cảm giác bị động. Nhà nào điều hòa chạy nhiều, nhà trọ có nhiều thiết bị, hoặc khu vực có giờ cao điểm dùng điện nhiều thì hóa đơn càng dễ nhảy số.

Điện năng lượng mặt trời thì khác ở điểm cốt lõi: bạn tạo ra điện từ bức xạ mặt trời ngay tại chỗ. Khi hệ thống hòa lưới và có cơ chế mua bán theo quy định (tùy mô hình và chính sách từng thời kỳ), lượng điện bạn tự tạo và dùng sẽ giảm phần phải lấy từ lưới. Dịch chuyển này nghe đơn giản, nhưng hiệu quả của nó bộc lộ rõ theo năm, nhất là với các gia đình có thói quen dùng nhiều vào ban ngày: máy nước nóng, máy giặt, đèn sân vườn, bơm nước hồ cá, hoặc xưởng gia công chạy ca sáng.

Tôi từng gặp trường hợp khu dân cư có tiền điện biến thiên theo mùa. Mùa hè dùng điều hòa nhiều, hóa đơn tăng nhanh. Sau khi lắp hệ thống, phần tăng đó giảm đáng kể vì giờ nắng trùng với giờ hoạt động của nhiều thiết bị trong nhà. Kết quả là "độ giật" của hóa đơn bớt rõ ràng. Bạn vẫn trả tiền điện theo cơ chế hiện hành, nhưng phần bạn tự sản xuất giúp hạ áp lực.

Điểm cần nói thẳng: nếu bạn tiêu thụ điện chủ yếu ban đêm, hoặc nhà có đèn, thiết bị chạy nhiều cả ngày và đêm nhưng không có lưu trữ, thì lợi ích sẽ phân bổ khác. Hệ thống pin mặt trời tự nhiên mạnh vào ban ngày, yếu vào ban đêm. Vì vậy, tối ưu không nằm ở "lắp xong là lời ngay", mà ở việc khớp thói quen dùng điện với cấu trúc phát điện của mặt trời.

Chi phí vận hành thấp, cảm giác “lắp rồi nhàn” đến từ bảo trì đúng cách

Nghe câu “lắp xong là dùng”, nhiều người sẽ gật gù nhưng cũng nghi ngại. Thực tế, điện năng lượng mặt trời có đặc trưng là chi phí vận hành trực tiếp thấp. Sau khi hệ thống được lắp đúng chuẩn, phần việc lặp lại thường không nhiều.

Bụi, lá cây, cát mịn là thứ bám lên tấm pin. Ở một số khu vực, mưa không “rửa” hoàn toàn, đặc biệt gió mang bụi. Cái giá của sự nhàn là bạn phải có lịch vệ sinh phù hợp, nhìn theo thời tiết và mức độ bẩn thực tế. Về cơ bản, hệ pin mặt trời không có nhiều bộ phận chuyển động. Inverter có quạt làm mát nhưng tuổi thọ thường được thiết kế cho môi trường lắp đặt dân dụng đến công nghiệp nhẹ, miễn là thông gió tốt và bảo vệ đúng.

Tôi từng chứng kiến một hệ thống đặt gần bờ biển. Mặn bám lên bề mặt và ăn mòn dần nếu không có biện pháp chống chịu phù hợp, đặc biệt ở phần tiếp điểm, thanh đỡ và cách đi dây. Trường hợp này cho thấy “ít vận hành” không có nghĩa là “không cần quan tâm”. Bạn vẫn phải chọn giải pháp phù hợp với môi pin năng lượng mặt trời trường.

Khi nói về chi phí vận hành thấp, mình muốn nhấn vào hai yếu tố: vệ sinh định kỳ và kiểm tra nhiệt/đấu nối. Nếu hệ thống được lắp đặt điện năng lượng mặt trời với thiết kế gọn, đi dây chuẩn, đấu nối chắc chắn, bạn sẽ ít gặp sự cố lặt vặt. Có những gia đình chỉ cần lên kiểm tra theo mùa, lau nhẹ bề mặt và quan sát cảnh báo từ inverter.

Tính mô-đun, mở rộng dần theo nhu cầu thật

Điện truyền thống đi theo kiểu “tăng thì trả thêm”, còn điện năng lượng mặt trời có lợi thế mô-đun. Bạn có thể bắt đầu quy mô vừa đủ, sau đó tăng công suất khi điều kiện tài chính và nhu cầu sử dụng tăng.

Nhiều gia đình không thể đầu tư ngay một hệ thật lớn, nhưng lại muốn giảm bớt hóa đơn ngay từ năm đầu. Thay vì “đánh lớn một lần”, họ chọn lộ trình. Ví dụ, năm đầu lắp hệ quy mô đáp ứng phần lớn nhu cầu ban ngày, năm sau mở rộng thêm tấm pin khi gia đình có thêm thiết bị hoặc cải tạo không gian.

Lộ trình này cũng giúp giảm rủi ro “tính sai nhu cầu”. Nhu cầu điện thực tế thường khác tính toán ban đầu, vì thói quen dùng thay đổi. Con trẻ lớn lên, máy lạnh mạnh hơn, thêm bơm nước, thêm thiết bị nấu nướng… Việc mở rộng dần giúp hệ thống theo sát đời sống.

Tất nhiên, mở rộng phải tính tương thích. Inverter, cấu hình chuỗi pin, thông số dòng điện, và cách ghép nối cần đồng bộ. Nếu mở rộng bằng cách “tự thêm cho có”, rất dễ phát sinh sai lệch và giảm hiệu suất, thậm chí gây nóng bất thường. Đây là điểm người làm tốt thường nói sớm ngay từ đầu: thiết kế ban đầu nên chừa “đường nâng cấp”.

Giảm phát thải tại chỗ, nhưng lợi ích phụ thuộc đúng cách bạn dùng

Một ưu điểm thường được nhắc đến là giảm phát thải. Ở tầm quan sát cá nhân, lợi ích dễ cảm nhận nhất là bạn giảm lượng điện lấy từ lưới khi hệ hòa lưới chạy. Lượng điện đó tương ứng với việc giảm phần phát sinh từ nguồn điện khác trong hệ thống điện quốc gia.

Tuy nhiên, câu chuyện “xanh” không nên chỉ dừng ở khẩu hiệu. Nếu bạn lắp hệ thống mà vẫn dùng điện truyền thống nhiều vào ban ngày do chưa tối ưu, hoặc cấu hình chưa phù hợp nên tấm pin bị che bóng, hiệu suất giảm thì mức độ “giảm lấy từ lưới” cũng giảm.

Tôi từng thấy một mái nhà có nhiều góc chết, phần lớn tấm pin nằm vào vùng bị bóng cây vào đầu hoặc cuối ngày. Kết quả là công suất phát giảm rõ. Hệ vẫn chạy, vẫn có điện, nhưng “mặt trời” không được khai thác hết.

Vấn đề ở đây là chất lượng thiết kế và vị trí lắp đặt, không phải công nghệ tấm pin có quảng cáo hay không.

Hiệu suất phụ thuộc vào che bóng, hướng đặt và nhiệt độ - hiểu điều này để không bị thất vọng

Điện năng lượng mặt trời không phải phép màu. Nó làm tốt khi bạn cho nó điều kiện tốt.

Ba biến số hay gây sai lệch kỳ vọng là che bóng, góc nghiêng/hướng đặt và nhiệt độ. Che bóng dù chỉ vài phần của dãy pin cũng có thể kéo hiệu suất xuống đáng kể, đặc biệt khi dùng cấu hình chuỗi không tối ưu hoặc không có cơ chế tối ưu riêng cho từng phần (tùy loại inverter, module và thiết kế). Hướng đặt ảnh hưởng vì bức xạ theo giờ trong ngày thay đổi. Nhiệt độ cao cũng làm giảm hiệu suất chuyển đổi so với điều kiện tiêu chuẩn.

Thay vì vội kết luận "pin kém", mình thường khuyên bạn nhìn theo dữ liệu vận hành: công suất thực tế theo thời điểm, cảnh báo inverter, và tình trạng bẩn. Nếu ngày nắng tốt mà hệ phát thấp bất thường, hãy kiểm tra trước các nguyên nhân "thường gặp" như che bóng mới xuất hiện (cành cây mọc, tấm bạt che tạm thời), vệ sinh không đúng, hoặc đấu nối lỏng dẫn đến sụt áp và tăng nhiệt.

Một sự thực tế khác là mây mưa. Có ngày mây dày, công suất giảm nhanh. Nhưng nếu hệ thống thiết kế đúng và không có điểm lỗi, bạn vẫn duy trì sản xuất ở mức hợp lý chứ không "tắt hẳn". Việc kỳ vọng sai thường đến từ việc nhìn quá ít ngày thực nghiệm hoặc chỉ so sánh với giờ cao nhất trên quảng cáo.

Độ ổn định và an toàn điện: đây là phần bạn cần tin vào kỹ thuật, không phải cảm giác

Điện truyền thống đã quen thuộc về hạ tầng và quy chuẩn vận hành. Khi chuyển sang hệ pin mặt trời, bạn cần "đặt niềm tin" vào khâu thiết kế an toàn, đặc biệt nếu hệ có hòa lưới.

Một hệ thống chuẩn thường có các cơ chế bảo vệ như chống dòng ngược, bảo vệ quá dòng, quá áp và các yêu cầu nối đất. Dây dẫn, cầu dao, aptomat và hộp đấu nối cũng phải đúng chuẩn, gọn gàng để giảm rủi ro nóng và giảm thời gian kiểm tra khi có sự cố.

Tôi từng chứng kiến trường hợp lắp nhanh cho xong, đi dây ngoài trời không có chống tia UV và bọc bảo vệ xuống cấp sau một mùa. Dù hệ pin vẫn phát, rủi ro về lâu dài là có. Khi nói "ưu điểm so với điện truyền thống", thực ra chuyện an toàn không phải tự nhiên mà có, mà đến từ sự cẩn thận trong lắp đặt điện năng lượng mặt trời và quá trình nghiệm thu.

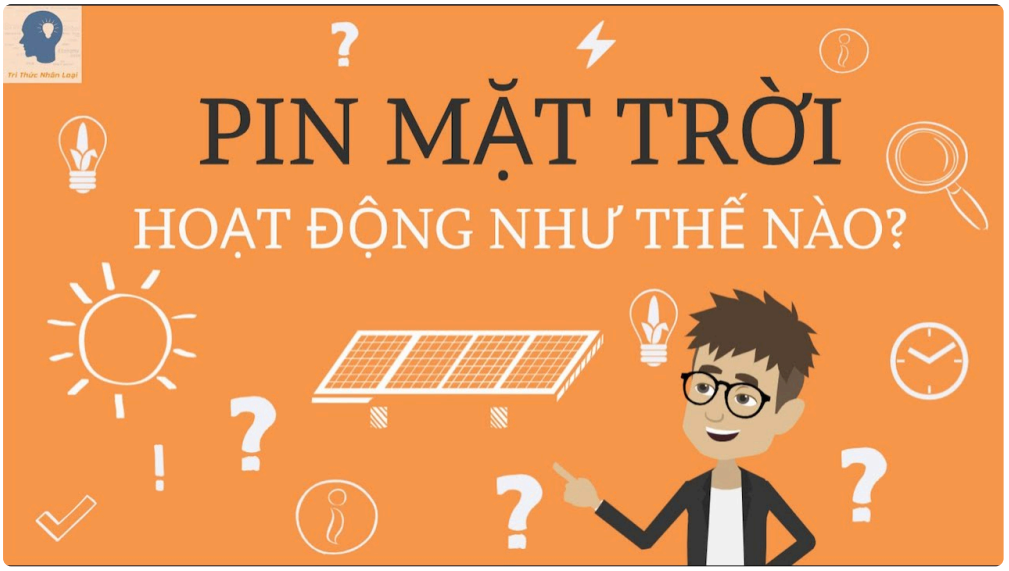

Điểm mình thích ở điện năng lượng mặt trời là bạn có thể chủ động kiểm tra: xem chỉ số, xem cảnh báo, nhìn hệ số vận hành. Nếu nhà bạn có thể theo dõi qua app hoặc màn hình inverter, việc phát hiện bất thường sớm sẽ đỡ tốn công hơn so với chờ sự cố điện lưới.

Tiết kiệm theo mô hình, không theo công thức cứng

Ưu điểm kinh tế là lý do phổ biến nhất, nhưng cách đánh giá phải thực tế. Tiết kiệm không chỉ phụ thuộc công suất lắp đặt, mà còn phụ thuộc mức tiêu thụ trước đó, biểu giá điện, tỷ lệ tự dùng, và điều kiện lắp đặt.

Nếu bạn có thói quen dùng điện vào ban ngày, đặc biệt là các thiết bị chạy theo chu kỳ hoặc có thể chạy trong khung giờ nắng, phần tự dùng thường cao hơn. Ngược lại, nếu bạn dùng phần lớn vào ban đêm mà không có pin lưu trữ, lợi ích kinh tế chủ yếu đến từ phần giảm lấy từ lưới vào ban ngày và lượng bơm lên lưới (nếu cơ chế cho phép).

Pin lưu trữ là một câu chuyện riêng. Có thể giúp dùng điện ổn định hơn khi mất điện lưới, và dịch chuyển năng lượng từ ngày sang đêm. Nhưng chi phí đầu tư pin cao, tuổi thọ và chu kỳ xả cũng tạo nên "trọng số" rủi ro theo thời gian. Nhiều gia đình chọn chiến lược hòa lưới trước, chỉ khi thực sự cần ổn định ban đêm mới cân nhắc thêm lưu trữ.

Nếu bạn muốn tính toán nhanh để bớt mù mờ, hãy làm theo cách kiểm chứng, quan sát. Một khi hệ chạy vài tháng, bạn sẽ có số liệu sản lượng thực. Lúc đó, bạn đối chiếu với hóa đơn trước kia, chứ không nên chỉ dựa vào thiết kế theo lý thuyết.

Một vài trade-off đáng cân nhắc trước khi quyết định

Điện năng lượng mặt trời vẫn có giới hạn, và việc biết sớm sẽ giúp bạn tránh "hối hận vì kỳ vọng".

Thứ nhất là không gian lắp đặt. Mái nhà phải có diện tích phù hợp, kết cấu chịu lực tốt và có đường đi dây gọn gàng. Nếu mái nhỏ, bạn sẽ phải chọn giữa công suất và hiệu suất do che bóng. Nếu có nhiều vật cản trên mái, việc thi công sẽ phức tạp hơn.

Thứ hai là thẩm mỹ và ảnh hưởng công trình. Tấm pin có khung và kết cấu. Nếu bạn sống ở khu vực có yêu cầu về quy hoạch, bạn cần kiểm tra quy định. Với nhà ở đô thị, việc vận chuyển và lắp dựng cũng dễ vướng hơn.

Thứ ba là bảo hành và linh kiện. Bạn cần nhìn rõ điều khoản bảo hành tấm pin, inverter, hiệu suất cam kết và quy trình xử lý khi có sự cố. Đôi khi lỗi không đến từ tấm pin, mà đến từ đấu nối, inverter hoặc cảm biến. Một đơn vị lắp đặt uy tín sẽ có quy trình xử lý, không chỉ "bán xong".

Trong thực tế, những "phàn nàn" phổ biến lại xuất phát từ kỳ vọng sai về sản lượng do vị trí và cách lắp. Có người đặt tấm quá sát nhau, tạo bóng lẫn nhau vào một số thời điểm. Có người chọn góc đặt không phù hợp với hướng mái. Có nơi không tính đến việc vệ sinh làm hỏng bề mặt hoặc làm xước khung.

Nếu bạn muốn tự đánh giá nhanh mức độ rủi ro khi xem báo giá hoặc khảo sát, bạn có thể kiểm tra theo một checklist ngắn.

- Vị trí đặt có bị che bóng theo giờ vào mùa bạn quan tâm không
- Thiết kế đi dây, hộp đấu nối, chống nước và chống tia UV đã tính kỹ chưa
- Inverter có phù hợp với số lượng và cấu hình chuỗi pin không
- Lịch vệ sinh và kế hoạch xử lý bụi, lá cây được đề xuất thế nào
- Điều khoản bảo hành tấm pin và inverter rõ ràng đến mức nào

Checklist này không thay thế khảo sát kỹ thuật, nhưng giúp bạn đặt đúng câu hỏi ngay từ đầu, tránh "mua theo niềm tin".

Điểm mạnh nhất khi so với điện truyền thống: chủ động và linh hoạt theo thời gian

Nếu phải chọn một thứ khiến điện năng lượng mặt trời đáng để thử, đó là cảm giác chủ động.

Điện truyền thống không cho bạn "thương lượng" với thời gian. Mỗi kWh là một lần bạn trả, và bạn chỉ giảm bằng cách cắt giảm thiết bị hoặc thay thói quen. Điện năng lượng mặt trời thì cho bạn cơ hội điều chỉnh nhịp sử dụng theo nắng, hoặc bổ sung lưu trữ để mở rộng khung giờ dùng điện.

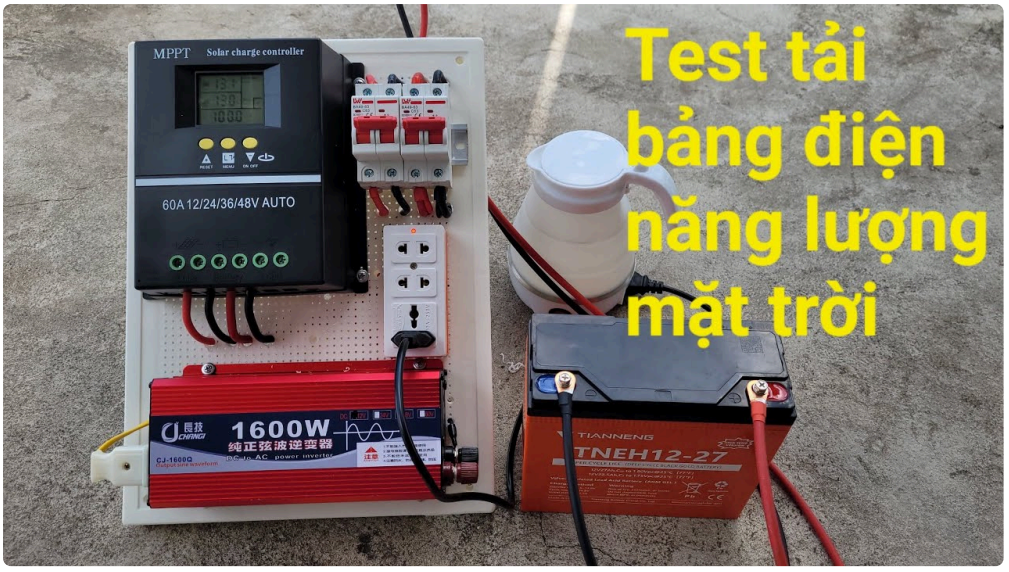

Ở nhà mình, vài việc thay đổi rất rõ. Tôi ưu tiên chạy máy giặt vào buổi trưa, dùng bình nước nóng theo giờ nắng, kiểm tra bơm hồ cá vào ban ngày thay vì bất kỳ lúc nào rảnh. Những thay đổi nhỏ đó không phải để "hy sinh", mà để tận dụng năng lượng sẵn có. Càng dùng đúng nhịp, lợi ích càng rõ.

Mặt khác, trong những đợt mất điện cục bộ, nếu hệ có giải pháp dự phòng phù hợp (tùy cấu hình), bạn có thêm thời gian "sống bình thường" thay vì ngồi chờ. Điểm này không phải hệ nào cũng làm được, nên cần hỏi kỹ về khả năng cấp điện khi mất lưới và cách chuyển nguồn.

Kinh nghiệm cá nhân về việc chọn đơn vị và cách lắp đặt để hệ chạy đúng kỳ vọng

Nếu bạn đang cân nhắc, thứ làm mình tin nhất không phải bản vẽ đẹp, mà là cách đơn vị nói chuyện và cách họ trả lời câu hỏi khó.

Một đơn vị giỏi sẽ không né tránh vấn đề che bóng. Họ sẽ nhìn mái nhà, xác định thời điểm bóng râm của cây cối, tường cao, hoặc ống khói. Họ sẽ nói về vệ sinh và an toàn trong quá trình thi công, không chỉ nói về thông số pin.

Trong khảo sát, bạn nên hỏi họ về thiết kế chuỗi pin và tương thích inverter, vì đây là chỗ sai một lần có thể làm hệ phát kém hoặc cảnh báo thường xuyên. Họ cũng nên giải thích rõ về bảo vệ quá dòng, chống sét lan truyền, nối đất, và cách xử lý hộp nối khi thi công ngoài trời.

Tôi từng thấy một khác biệt rất rõ giữa hai kiểu tư vấn. Bên A nói nhiều về công suất danh định, ít nói về điều kiện lắp. Bên B đặt câu hỏi thói quen sử dụng điện, mô tả cách tối ưu theo nhu cầu và cách họ đo đạc thực tế.

Kết quả là hệ của bên B vận hành "êm" hơn vì thiết kế bám theo đời sống, không bám theo con số đẹp trên giấy.

Về mặt thi công, hãy chú ý đến chất lượng cơ khí: thanh đỡ, bu lông, độ gọn gàng của cáp, và việc chống thấm ở vị trí xuyên mái. Điện mặt trời thường sống ngoài trời, mưa nắng và rung gió. Nếu cơ khí kém, bạn không chắc hệ có phát tốt ngay hay không, nhưng bạn chắc chắn có rủi ro dài hạn.

Khi nào điện năng lượng mặt trời thực sự vượt trội?

Điện năng lượng mặt trời nổi bật nhất trong các bối cảnh sau, dựa trên trải nghiệm vận hành và những trường hợp mình từng gặp:

Nhà có mức tiêu thụ cao vào ban ngày, có thiết bị chạy theo giờ hoặc theo chu kỳ. Mái nhà đủ diện tích và ít che bóng. Người dùng sẵn sàng lên lịch vệ sinh, theo dõi dữ liệu vận hành. Đặc biệt, nhà có nhu cầu giảm chi phí theo thời gian, chứ không chỉ muốn "mua một lần để cho vui".

Nếu bạn thuộc kiểu "lúc nào cũng bật thiết bị vào ban đêm", bạn vẫn có thể lắp, nhưng kỳ vọng kinh tế sẽ khác và bạn có thể cần tính thêm lưu trữ. Nếu nhà có mái thường xuyên bị che bởi cây lớn hoặc công trình mới thay đổi theo mùa, bạn cần thiết kế linh hoạt, hoặc cân nhắc nơi lắp phù hợp hơn.

Điện truyền thống vẫn giữ vai trò quan trọng, và câu chuyện đúng là phối hợp

Nói thẳng một điều: điện năng lượng mặt trời không nhằm thay hoàn toàn điện truyền thống trong mọi hoàn cảnh. Điện lưới là nền tảng ổn định khi trời không thuận. Điện mặt trời là phần bổ sung mạnh mẽ vào ban ngày, giúp giảm phụ thuộc và giảm hóa đơn.

Cái hay là bạn có thể vận hành theo hướng phối hợp. Hệ hòa lưới khiến bạn có "hệ thống đôi". Khi nắng mạnh, bạn tự tạo phần lớn. Khi nắng yếu hoặc mưa nhiều, hệ lưới sẽ gánh phần thiếu. Nếu bạn có pin lưu trữ hoặc cấu hình dự phòng phù hợp, bạn còn có thêm khả năng linh hoạt trong các tình huống mất điện cục bộ. Tùy mức đầu tư, mức linh hoạt tăng dần.

Điểm mấu chốt là quyết định dựa trên dữ liệu thực tế: lịch sử tiêu thụ điện, đặc điểm mái, mức che bóng, thói quen dùng và mức sẵn sàng bảo trì. Khi bạn làm đúng phần này, điện năng lượng mặt trời không chỉ là "một dự án", nó trở thành một phần vận hành hàng ngày.

Nếu bạn chuẩn bị bắt đầu: vài câu hỏi nên có trước khi lắp đặt

Đây là những câu hỏi mình hay đưa cho chủ nhà khi xem khảo sát. Trả lời được chúng, bạn sẽ hiểu mình cần gì trước khi ký hợp đồng.

Bạn dự định dùng nhiều nhất vào giờ nào? Mái nhà có diện tích và có bị che bóng không, kể cả vào mùa cây mọc đầy? Bạn có muốn ưu tiên giảm hóa đơn hay ưu tiên độ ổn định khi mất điện? Bạn có sẵn sàng cho vệ sinh định kỳ không? Và quan trọng không kém, bạn muốn hệ hòa lưới hay có tính tới lưu trữ từ đầu?

Nếu bạn trả lời được, việc lựa chọn cấu hình trong lắp đặt điện năng lượng mặt trời sẽ bớt cảm giác "mua một gói dịch vụ". Bạn sẽ nhìn được bức tranh kỹ thuật, kinh tế và vận hành, và tự tin hơn khi so sánh các phương án.

Điện năng lượng mặt trời không biến mọi vấn đề thành màu hồng, nhưng nó cho bạn một con đường đi bớt bị động. Với người thích chủ động, thích quan sát vận hành, thích tối ưu theo thói quen, hệ pin mặt trời thường tạo ra cảm giác rất "đã". Và đôi khi, cái đã đó còn đến từ những ngày nắng rực rỡ, khi nhà bạn chạy bằng năng lượng do chính mình khai thác, thay vì chỉ chờ dòng điện từ lưới.

Nếu bạn muốn, tôi có thể giúp bạn ước lượng nhanh nhu cầu lắp đặt theo lịch sử tiêu thụ điện (bạn chỉ cần cung cấp kWh tháng và mô tả mái nhà: diện tích, hướng, có che bóng không).

Giá hệ thống điện mặt trời năm 2026 chịu ảnh hưởng bởi nhiều yếu tố quan trọng. Thứ nhất là chất lượng và thương hiệu thiết bị, bao gồm tấm pin, inverter và pin lưu trữ – các thương hiệu Tier 1 sẽ có giá cao hơn nhưng đảm bảo hiệu suất và độ bền lâu dài. Thứ hai là kết cấu mái và điều kiện lắp đặt, mái tôn, mái bê tông hay hệ khung đất sẽ có chi phí thi công khác nhau. Thứ ba là công suất hệ thống, công suất càng lớn thì chi phí trên mỗi kWp càng giảm. Ngoài ra, yêu cầu kỹ thuật như chống sét, giám sát từ xa, hoặc hệ lưu trữ điện cũng làm tăng tổng mức đầu tư. Cuối cùng, đơn vị thi công uy tín cũng là yếu tố quyết định đến giá và chất lượng hệ thống, đảm bảo vận hành ổn định và hiệu quả lâu dài. CÔNG TY TNHH ÁNH DƯƠNG POWER Giấy phép ĐKKD số 0318715306 cấp ngày 15/10/2024 tại Sở KHĐT TP Hồ Chí Minh CÔNG TY TNHH ÁNH DƯƠNG LUXURY Giấy phép ĐKKD số 1402142197 cấp ngày 12/05/2020 tại Sở KHĐT Đồng Tháp. Trung tâm bảo hành | Số 17 đường D1, phường Bình Đông, TP Hồ Chí Minh